

LOTIN TILI AMALIY MASHG'ULOTLARIDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISHNING SAMARADORLIGI

BAKAYEV NAJMIDDIN
OSIYO XALQARO UNIVERSITETI

Annotatsiya: Mazkur maqolada “Lotin tili va tibbiy terminologiya” fanini hozirgi zamon innovatsion texnologiya metodlarini qo'llab o'qitishning ilmiy metodik nuqtai nazardan asoslashga harakat qilingan.

Ta'lim-tarbiya ishi bugungi kunda o'quvchi-talabani har tomonlama rivojlantirishni majmuaviy jarayon sifatida tantana qilmog'I darkor. Shuning uchun ham ushbu jarayon turli yoshdagi o'quvchi-talabalarning aqliy rivojlanish dinamikasini, o'quv-biluv jarayonida o'quvchi-talaba shaxsining faoliyati, tahsil olishi va rivojlanishining o'zaro aloqadorligini ta'minlashga yordam bermog'i darkor. Ayniqsa bu yondashuv rivojlantiruvchi ta'lim-tarbiya o'quvchi-talabalarga ko'nikma va malakalarini shakillantirishda o'z mohiyatini namoyon etishi ko'rsatib o'tilgan.

O'quvchi-talabani har tomonlama rivojlanishiga asoslangan o'quv-biluv jarayonini tashkil etish hozirgi kun talablaridan biri bo'lib, o'ta dolzarb muammolardan biridir. Bunda bilish jarayonining o'zi o'quvchi-talabani kuzatish, uning faoliyatini tashkil etishga yo'naltirilish o'z aksini topgan.

Ma'lumki, didaktik va psixologik talablarni hisobga olgan holda muayan o'quv predmeti doirasida maxsus tashkil etilgan individual hamda alohida guruhlarda, jamoa bo'lib olib boriladigan amaliy – uslubiy ishlar orqali hamda turlicha murakkablik darajasida bo'lgan topshiriqlarning har tomonlama o'ylab chiqilgan tizimi har bir mavzuning o'zlashtirilishi muayan pedagogik shart - sharoitlarni talab qiladi. Albatta, bu talablarni amalga tadbqiq etish o'qituvchining bilim darajasiga, pedagogik va tashkilotchilik mahoratiga bog'liq. Bu purma'no talab amaliy mashg'ulotlarni mazmunli, qiziqarli tashkil etish omillari bayon etilgan.

Kalit so'zlar: interfaol metodlar, innovatsion texnologiyalar, tibbiy terminologiya, o'quv o'yinlari, multimedia, lotin tili.

Mustaqillik yillarida, ayniqsa 2017 yildan O'zbekistonimizda siyosiy –iqtisodiy sohada, shuningdek ta'lim sohasida ham keng qamrovli islohotlar olib borilayotganligi hech kimga sir emas. Chunki «Hozirgi vaqtda eng muhim, eng dolzarb vazifalarimiz – jamiyatimiz a'zolarini, avvalambor, voyaga etib kelayotgan yosh avlodni kamol toptirish, ularning qalbiga milliy g'oya, milliy mafkura, o'z Vataniga mehr – sadoqat tuyg'usini uyg'otish, o'zligini anglash, milliy va umuminsoniy qadriyatlar ruhida tarbiyalashdan iboratdir»[1]. Bu o'ta muhim vazifalar eng avvalo yoshlar ta'lim-tarbiyasiga mas'ul hisoblangan o'qituvchilarga qaratilgan.

Ta'kidlangan vazifalar o'qituvchilar tomonida to'la-to'kis bajarilsa, har tomonlama kamol topgan, o'zida yuksak axloqiy fazilatlarni mujassamlashtirgan, milliy va umuminsoniy qadriyatlarga hurmat, mustaqillik tamoyillari va ona vatanga sadoqat ruhida tarbiyalangan, ta'lim va kasb-hunar dasturlarini ongli tanlab, puxta o'zlashtirgan, jamiyatimizdagi ijtimoiy-iqtisodiy o'zgarishlarga, turmushga moslashgan, sog'lom turmush tarzi va mehnat ko'nikmalari shakllangan jamiyat, davlat va oila oldidagi o'z burchini his etadigan, ijodiy, erkin va mustaqil fikrlaydigan barkamol yoshlarni tarbiyalashdek davlat siyosati darajasidagi vazifa bajariladi.

Bosqichma-bosqich amalga oshirilayotgan «Kadrlar tayorlash Milliy dasturi»ning ikkinchi bosqichida ta'lim tizimiga yangi pedagogik texnologiyalarni jori etish, umumiy, o'rta maxsus ta'lim hamda oliy ta'lim tizimi moddiy-texnika bazasini mustahkamlashdek ulug'vor vazifani amalga oshirish masuliyati yuklangan. Hozirgi dolzarb damlarda yangi pedagogik texnologiyalar o'quv materialini tinglovchiga yetkazishning eng qulay va sodda metodi sifatida tanolinib, amaliy mashg'ulot jarayonini yangi sifat ko'rsatkichlariga olib chiqishi mumkin bo'lgan eng muhim omil ekanligi metodist-olimlar tomonidan e'tirof etilmoqda.

Respublikamiz tibbiyot oliygohlarining o'quvchi-talabalari uchun kasbni egallash kasb tilini o'rganish, shu bilan birga tushunchalar va ularni ifodalovchi atamalar tizimini o'zlashtirish bilan amalga oshiriladi. Hozirgi zamon tibbiy atamashunosligi tom ma'noda keng va murakkab atamalar tizimi hisoblanib, bir necha yuz ming so'z

va soʻz birikmalarni oʻz ichiga oladi. Tibbiy va biologik atamashunoslikning oʻziga xos xususiyati koʻp asrlik «anʼanaviy» lotin tilini qoʻllashdadir.

Darhaqiqat, istiqlol sharofati bilan, boshqa fanlar qatori “Lotin tili va tibbiy atamalar asoslari” fanining taʼlimiy mazmuni tubdan oʻzgardi, yangilandi. Ushbu taʼlim lotin tili oʻqituvchilari zimasi ham komil inson, ham ijodiy tafakkur sohibini tarbiyalashdek ulugʻvor vazifani yukladi. Ammo bu sharaflil ulugʻvor vazifani amalga oshirish uchun, faqatgina ilgʻor pedagogik texnologiyalarni amaliy mashgʻulotlar jarayoniga qoʻllash bilangina ijobiy natijalarga erishish mumkin.

Maʼlumki, «Lotin tili va tibbiy atamalar asoslari» fanining taʼlimi texnologiyasi, boshqa fanlardagidek, mazmuni, metodikasi (uslubi), vositalari bilan har tomonlama chambarchas bogʻliq. Ammo mazkur amaliy fan uchun ajratilgan soatlar miqdorining kamligini, oʻquvchi-talabalarning oʻzlashtirishi darkor boʻlgan materialni koʻpligini hamda ularni asosan tibbiy atamalarni yozma ogʻzaki oʻrganishlari va kelajakda ularni faoliyatlariga qoʻllay olish koʻnikma va malakalarini toʻliq shakillantirishni inobatga olsak, taʼlimning yangi maqsadi zamonaviy pedagogik texnologiyaga asoslangan metod(usul)lar bilan amaliy mashgʻulot oʻtishni taqozo etadi. Chunki, zamonaviy yangi metodlar vaqtini tejaydi, qiziqarli va samarali hamdir. Shuning uchun ham amaliy mashgʻulotlarda quyidagi metod(usul)lardan foydalanish oʻquv samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Masalan: musobaqa - dars, miya hujumi – dars, ruchka ctol oʻrtasida – dars, multimediya – dars va boshqalar. Bu usullarning barchasi bir-biridan mazmunli, qiziqarli va ayni zamonda oʻta foydali hamda takrorlanmasdir.

Yangi pedtexnologiya imkoniyatlaridan oʻrinli, unumli foydalanish birinchidan, oʻqituvchiga katta masuliyat yuklasa, ikkinchidan, dars mavzuini tushuntirishda oʻqituvchiga koʻp qulayliklar yaratadi. Oʻqituvchi yangi pedtexnologiyaning mazmuni, mohiyati va uning maqsadini yaxshi tushunishi va uning usullarini dars jarayoniga olib kirishi hamda uni mavzularni tushuntirishda qoʻllay bilishi muhimdir [3,6].

Har bir amaliy mashgʻulotda, ayniqsa dars maqsadidan, mohiyatidan kelib chiqqan holda «harflar olami», «toʻpni oling, soʻzni ayting», «kim tez soʻz tuza

oladi», «tez soʻz aytish», «sirli rishta», «Oʻyla! Izla! Top!», «zinama-zina», «men ham bilaman» kabi oʻquv oʻyin turlaridan foydalanish maqsadga muvofiqdir.

Darhaqiqat, oʻquvchi-talabalar bilimini mustahkamlash uchun barcha imkoniyatlar mavjud. Bu imkoniyatdan toʻgʻri, oqilona foydalanish faqat oʻqituvchining serqiqqa ijodiy faoliyatiga bogʻliq. Chunki fan va texnika asrida informatsion texnologiya cheksiz imkoniyatlarni yaratib bermoqda. Texnik jihozlar, kompyuter, multiplikatsiya, multimediya va koʻplab boshqalarni misol keltirish mumkin. Bulardan oʻz faoliyati mazmunini takomillashtirish va samaradorligini oshirishga foydalanishi mumkin. Shuningdek, bu imkoniyatlar oʻz navbatida sermahsul faol harakatlantiruvchi oʻquv tizimini va elektron kitoblarni yaratishga hamda ulardan oʻrinli foydalanishga qulay sharoit yaratdi. Natija oʻz samarasini berib, birin-ketin informatsion maʼruza, amaliy va tajriba xonalari tashkil etilayotgani quvonchli holdir.

Jumladan, oʻquvchi-talabalar elektron kitob yordamida quyidagi imkoniyatlarga ega boʻladilar:

1. Oʻqib oʻrganish uchun zaruriy adabiyotni tezda izlash (oddiy darslikda buni izlash bir muncha noqulay va qiyin boʻlishi mumkin).
2. Mavzuga tegishli ilmiy, ilmiy metodik adabiyotlardan (aslidan) foydalanish.
3. Faoliyatga daxildor matnning kerakli lavhalarini printer orqali bosmadan chiqarish.
4. Maʼruza va amaliy mashgʻulotlarda olgan bilimlarini mustahkamlash, tez tekshirish (test, turli boshqotirmalar, ijodiy matn tuzish, jadvalni toʻldirish va boshqalar)
5. Koʻp tarmoqli interfaysdan foydalanish.
6. Virtual muloqot asosida olib boriladigan oʻqitish tizimidan foydalanish (masofaviy oʻqitish)
7. Oddiy darslikda boʻlmagan audio, video materiallarni (jonli ovoz, rangli tasvir, musiqa) turli harakat elementlarini koʻrish va tinglashga muyassar boʻlish.

Xulosa qilib aytganda, lotin tilini oʻqitishdan maqsad boʻlgʻusi shifokor oʻz faoliyatida tibbiy atamalardan toʻgʻri va oʻrinli foydalanish koʻnikma va malakalarni

shakllantirishdan iborat. Zamonaviy inovatsion texnologiyadan foydalanish talabalar bilimini oshirishga, dunyo qarashini rivojlanishi, tafakkurini o'stirishga va fanlararo aloqalarni ta'minlashda bebahodir. Qolaversa, o'quv o'yinlari ularni e'tiborli bo'lishga, mustaqil ijodiy fikrlashga, masuliyatni his etishga ijobiy ta'sir etadi. Shuningdek, ularni zeriktirmaydi, toliqtirmaydi aksincha, ularga yxshi kayfiyat, kasbiy tibbiy atamalarni har tomonlama puxta o'rganishga undaydi.

Tibbiy atamashunoslikni asoschisi Gippokrat ta'kidlashicha «*Invia est in medicina via sine Lingua Latin*». – Lotin tilisiz tibbiyotga yo'l yo'q. Demak lotincha tibbiy atamalarni so'zsiz har tomonlama puxta o'rganish shart.

Adabiyotlar:

1. Ш.Мирзиёев 2018 й 15 июнь куни бўлиб ўтган "Ижтимоий барқарорликни таъминлаш, муқаддас динимизнинг софлигини асраш – давр талаби" мавзусидаги видеоселектор йиғилишидаги нутқи.
2. Avliyoqulov N,X. Zamonaviy o'qitish texnologiyalari. –T., 2001.
3. Ne'matova G.X. Ijodiy tafakkurni rivojlantirish texnologiyasi va o'quvchining mustaqil faoliyati. –T., 2001.
4. Vigotskiy L.S. Mishleniye i rech. M., 2001.
5. Bakayev N., Hafizova M.N. Xorijiy til dars samaradorligini oshirish omillari. "pragmalingvistika, funktsional tarjimashunoslik va til o'rgatish jarayonlari integratsiyasi" mavzusidagi respublika ilmiy-amaliy anjuman materiallari to'plami Buxoro – 2018. 193-195 b.
6. Ishmuxammedov R. va b. Ta'limda inovatsion texnologiyalar. –T., 2008.